

**O'ZBEKISTON XUDUDIDA FAOILIYAT OLIB
BORAYOTGAN XO'JALIK YURITUVCHI SUBYEKTLAR
DUCH KELADIGAN ASOSIY MUAMMOLAR.**

Musabekov Sherali Nazarali o'g'li

Qo'qon universiteti talabasi
sheralimusabekov@gmail.com

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 30- June 2023 yil

Ma'qullandi: 05- July 2023 yil

Nashr qilindi: 11-July 2023 yil

KEY WORDS

Xo'jalik yurituvchilar, Byurokratiya, ma'muriy to'siqlar, kadr, exnologiya, Korruptsiya, Infratuzilma va Huquqiy tizim.

ABSTRACT

O'zbekiston iqtisodiyoti rivojlanayotgan mamlakat sifatida tadbirkorlik va investitsiyalar uchun ko'plab imkoniyatlarni taklif etadi. Biroq, uning hududida faoliyat yuritadigan xo'jalik yurituvchi sub'ektlar ko'pincha muayyan muammolar va muammolarga duch kelishadi. Ushbu maqolada O'zbekistondagi tadbirkorlar duch kelishi mumkin bo'lgan ba'zi asosiy muammolarni ko'rib chiqamiz.

Byurokratik va ma'muriy to'siqlar, mavjud mablag'larning etishmasligi, malakali kadrlarning etishmasligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi va korruptsiya - bularning barchasi biznesni rivojlantirishni qiyinlashtirishi va raqobat uchun tengsiz sharoitlarni yaratishi mumkin. Ular mamlakatda tadbirkorlik faoliyatini osonlashtirish uchun e'tibor va tegishli choralarni talab qiladi.

Bundan tashqari, biz ushbu muammolarni engishga yordam beradigan mumkin bo'lgan echimlar va rivojlanish yo'nalishlarini ko'rib chiqamiz. Byurokratik protseduralarni soddalashtirish, soliq yukini kamaytirish, yanada qulay huquqiy va investitsiya muhitini yaratish, innovatsiyalarni qo'llab - quvvatlash va ta'limni rivojlantirish-bularning barchasi investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlik faolligini oshirish va iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishga yordam beradi.

Natijada, O'zbekistonda tegishli strategiya va siyosatlarni ishlab chiqish va amalga oshirish xo'jalik yurituvchi subyektlar duch kelayotgan muammolarni bartaraf etishga, tadbirkorlikni rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay muhit yaratishga yordam beradi.

O'zbekiston hududida xo'jalik yurituvchi subyektlar turli muammolarga duch kelishi mumkin. Ular duch kelishi mumkin bo'lgan asosiy muammolardan ba'zilari:

Soliq tizimi: soliq tizimining murakkabligi va yuqori soliq stavkalari biznesga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Soliq tartib-qoidalarini soddalashtirish, soliq yukini kamaytirish va soliqqa tortishning yanada shaffof tizimi tadbirkorlik faoliyatini rag'batlantirishi va ko'proq investitsiyalarni jalb qilishi mumkin.

Byurokratik to'siqlar: O'zbekistonda hali ham murakkab va ko'p bosqichli tartibga solish tizimi mavjud bo'lib, bu biznesni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziyalar, ruxsatnomalar va boshqa hujjatlarni olishni qiyinlashtirishi mumkin. Byurokratik samarasizlik tadbirkorlar uchun kechikishlar va qo'shimcha xarajatlarga olib kelishi mumkin.

Huquqiy tizim va mulk huquqlarini himoya qilish: mulk huquqi va shartnoma majburiyatlarini himoya qilishni ta'minlaydigan samarali huquqiy tizimni ishlab chiqish va qo'llash muhimdir. Bu xatarlarni kamaytirishga va investorlar va tadbirkorlarning ishonchini oshirishga yordam beradi.

Xalqaro aloqalarni rivojlantirish: O'zbekiston xalqaro iqtisodiy aloqalar va savdoni rivojlantirishdan foyda ko'rishni mumkin. Eksport darajasini oshirish va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish va biznes imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beradi.

Innovatsiya va texnologiyalarni rivojlantirish: innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va texnologiyalarni rivojlantirish biznesning barqaror rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot va ishlanmalar uchun maxsus dasturlar va rag'batlarni yaratish, shuningdek, yangi texnologiyalarni joriy etishga ko'maklashish korxonalarning raqobatbardoshligini oshirishga va investitsiyalarni jalb qilishga yordam beradi.

Korrupsiya: O'zbekistonda korrupsiya masalasi muhim muammo bo'lib qolmoqda. Ba'zi tadbirkorlar ruxsat olish yoki jarayonlarni tezlashtirish uchun pora yoki boshqa noqonuniy to'lovlar talablariga duch kelishlari mumkin. Bu biznes uchun noto'g'ri sharoitlarni yaratishi va xarajatlarni oshirishi mumkin.

Moliyalashtirishning etarli emasligi: ko'pgina xo'jalik yurituvchi sub'ektlar o'z bizneslarini kengaytirish yoki rivojlantirish uchun kredit olish va moliyalashtirish muammosiga duch kelishlari mumkin. Bank tizimi etarlicha rivojlanmagan yoki cheklangan bo'lishi mumkin, bu esa kerakli mablag'larni olishda qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi.

Infratuzilmaning kam rivojlanganligi: O'zbekistonning bir qator mintaqalarida infratuzilma kam rivojlangan bo'lishi mumkin. Sifatli yo'llarning mavjudligi, elektr ta'minoti, suv ta'minoti va telekommunikatsiyalar bilan bog'liq muammolar biznes jarayonlarini qiyinlashtirishi va tadbirkorlar uchun xarajatlarni oshirishi mumkin.

Malakali kadrlar etishmasligi: ba'zi sanoat va mintaqalarda malakali ishchilar yoki mutaxassislar etishmasligi mumkin. Bu biznesni rivojlantirishni qiyinlashtirishi va xodimlarni o'qitishga bo'lgan ehtiyojni oshirishi mumkin.

Soliq va tartibga solish muhiti: soliq qonunchiligining murakkabligi va uni talqin qilishning noaniqligi xo'jalik yurituvchi sub'ektlar uchun ham muammo bo'lishi mumkin.

Yuqori raqobat: O'zbekistonning bir qator tarmoqlarida, ayniqsa chakana savdo va xizmat ko'rsatish sohasida yuqori raqobat bo'lishi mumkin. Bu yirik o'yinchilar bilan raqobatlashishda qiynalayotgan kichik va o'rta korxonalar uchun muammo tug'dirishi mumkin.

Qonunchilikni o'zgartirish: qonunchilikdagi oldindan aytib bo'lmaydigan o'zgarishlar tadbirkorlar uchun noaniqliklarni keltirib chiqarishi va uzoq muddatli strategiyalarni rejalashtirishni qiyinlashtirishi mumkin. Doimiy ravishda yangi qoidalarga moslashish zarurati biznes uchun qiyin bo'lishi mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, O'zbekiston tadbirkorlik muhitini isloh qilish va yaxshilash borasida faol ish olib bormoqda. Ushbu muammolarning aksariyati allaqachon hukumat tomonidan hal qilinmoqda va to'siqlarni bartaraf etish va qulay biznes muhitini yaratish bo'yicha choralar ko'rilmogda.

Mavjud bozorlarning etishmasligi va diversifikatsiya: xalqaro bozorlarda biznesni eksport qilish va kengaytirish imkoniyatlari cheklangan bo'lishi mumkin. Ba'zi xo'jalik

yurituvchi sub'ektlar o'z mahsulotlari yoki xizmatlari uchun yangi bozorlarni topishda qiyinlashi mumkin, bu esa ularning o'sishi va diversifikatsiyasini qiyinlashtiradi.

Raqamli infratuzilmaning rivojlanmaganligi: raqamli infratuzilmaning etarli darajada rivojlanmaganligi biznesda zamonaviy texnologiyalar va raqamli vositalardan foydalanishni qiyinlashtirishi mumkin. Bu korxonalarining samaradorligi va raqobatbardoshligini cheklashi mumkin.

Makroiqtisodiy vaziyatning beqarorligi: makroiqtisodiy vaziyatdagi tebranishlar, jumladan inflyatsiya, valyuta kursining o'zgarishi va boshqa iqtisodiy omillar biznes uchun noaniqlik va xavflarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu uzoq muddatli qarorlarni rejalashtirish va qabul qilishni qiyinlashtirishi mumkin.

Innovatsion faoliyatning etishmasligi: innovatsiyalarning etishmasligi va yangi texnologiyalarni tadqiq qilish va rivojlantirish uchun cheklangan imkoniyatlar xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning raqobatbardoshligini pasaytirishi mumkin. Innovatsiyalarning etishmasligi yangi bozor imkoniyatlarini rivojlantirish va yaratishga to'sqinlik qilishi mumkin.

Ijtimoiy va madaniy cheklovlar: bir qator sanoat yoki mintaqalarda ma'lum biznes g'oyalari yoki amaliyotlarini rivojlantirishni qiyinlashtiradigan ijtimoiy yoki madaniy cheklovlar bo'lishi mumkin. Bunga reklama cheklovlari, an'anaviy noto'g'ri qarashlar yoki madaniy me'yorlar kiradi.

Ushbu muammolar O'zbekistondagi tarmoqlar, korxonalar ko'lamini va mintaqaviy xususiyatlariga qarab farq qilishi mumkin. Biroq, hukumat va biznes hamjamiyati ushbu muammolarni hal qilish va xo'jalik yurituvchi sub'ektlar uchun yanada qulay va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish ustida faol ishlamoqda.

Byurokratik protseduralarni soddalashtirish: hukumat biznesni ro'yxatdan o'tkazish, litsenziyalar va ruxsatnomalarni olish tartib-qoidalarini soddalashtirish choralari ko'rishi mumkin. Elektron tizimlarni joriy etish va hujjatlarni qisqartirish byurokratik xarajatlarni kamaytirishga va jarayonlarni tezlashtirishga yordam beradi.

Korruptsiyaga qarshi kurash: shaffoflikni, axloqiy me'yorlarni va korruptsiyaga nisbatan nol bag'rikenglikni amalga oshirish adolatli tadbirkorlik muhitini yaratish uchun muhim omil hisoblanadi. Tadbirkorlar xavfsiz harakat qilishlari uchun huquqiy va jazo mexanizmlarini kuchaytirish, korruptsiyaga qarshi tekshiruvlar o'tkazish va shikoyat mexanizmlarini yaratish muhimdir.

Mavjud moliyaviy vositalarni ishlab chiqish: hukumat moliya sektorini rivojlantirishga va tadbirkorlarning kredit va moliyalashtirishdan kengroq foydalanishlari uchun sharoit yaratishga yordam berishi mumkin. Bunga davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlari, kredit kafolatlari, bank stavkalarini pasaytirish va venchur kapital qo'yilmalari va kraudfanding kabi muqobil moliyalashtirish manbalarini ishlab chiqish kiradi.

Infratuzilma investitsiyalari: hukumat yo'llar, energetika, suv ta'minoti va telekommunikatsiya kabi infratuzilmani rivojlantirishga investitsiyalarni birinchi o'ringa qo'yishi mumkin. Infratuzilmani yaxshilash korxonalar xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi va biznesni rivojlantirish uchun yaxshi sharoit yaratadi.

Ta'lim va kasbiy tayyorgarlikni rivojlantirish: ta'lim sohasi mehnat bozori ehtiyojlariga moslashtirilishi kerak. Hukumat kasb-hunar ta'limi dasturlarini rivojlantirish

Innovatsiya va texnologik rivojlanishni rag'batlantirish: hukumat innovatsiyalar, tadqiqotlar va ishlanmalarni rivojlantirish uchun rag'batlarni yaratishi mumkin. Bunga soliq

imtiyozlari, tadqiqot va rivojlanish grantlari, inkubatorlar va texnoparklarni yaratish va texnologiyani akademik muhitdan biznesga o'tkazishni osonlashtirish kiradi.

Kichik va o'rta korxonalarni qo'llab-quvvatlash: kichik va o'rta korxonalarga maslahat xizmatlari, treninglar va treninglardan foydalanish, yangi korxonalarni ochish yoki mavjudlarini kengaytirish uchun subsidiyalar kabi maxsus qo'llab-quvvatlash dasturlari taqdim etilishi mumkin.

Xalqaro aloqalar va savdoni rivojlantirish: xalqaro bozorlarga kirishni yaxshilash va eksport uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish korxonalarga o'z bizneslarini kengaytirish va diversifikatsiya qilishga yordam beradi. Hukumat savdo shartnomalarini tuzishi, eksport uchun infratuzilmani rivojlantirishi va xalqaro marketing va tovarlarni ilgari surishda yordam berishi mumkin.

Tadbirkorlik ruhini rivojlantirishga ko'maklashish: hukumat yoshlar va ayollar o'rtasida tadbirkorlik ruhini rag'batlantirish va tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan targ'ibot kampaniyalari, tadbirlar va dasturlarni amalga oshirishi mumkin. Bunga ta'lim dasturlari, stipendiyalar, tanlovlar va mentorlik dasturlari kirishi mumkin.

Biznes hamjamiyati bilan muloqot: hukumat tadbirkorlar va biznes hamjamiyati vakillari bilan ochiq va konstruktiv muloqotni qo'llab-quvvatlashi kerak. Muntazam uchrashuvlar, maslahat sessiyalari va fikr-mulohaza mexanizmlarini yaratish hukumatga biznesning ehtiyojlari va muammolarini tushunishga yordam beradi va ularni hal qilish uchun yanada samarali choralar ko'radi

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston hududida faoliyat yuritayotgan xo'jalik yurituvchi subyektlar bir qancha asosiy muammolarga duch kelishmoqda. Byurokratik va ma'muriy to'siqlar, mavjud mablag'larning etishmasligi, malakali kadrlarning etishmasligi, infratuzilmaning rivojlanmaganligi va korrupsiya mamlakatdagi biznes uchun asosiy muammo hisoblanadi. Ushbu muammolarni hal qilish hukumat tomonidan tadbirkorlar va investorlar bilan hamkorlikda harakat qilishni talab qilishi mumkin. Yanada qulay va shaffof biznes muhitini yaratish, protseduralarni soddalashtirish va moliyalashtirish imkoniyatlarini oshirish, ta'lim dasturlarini ishlab chiqish va infratuzilmani yaxshilash tadbirkorlikni rivojlantirish va O'zbekistonga investitsiyalarni jalb etishga yordam beradi.

Foydalnilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston respublikasida kichik biznes faoliyatining rivojlanish tahlili e conference zone 168-170.
2. <https://lex.uz/ru/docs/-18942?ONDATE=21.04.2021>
3. <https://bojxona.uz/oz/lists/view/118>
4. Moliya: xo'jalik yurituvchi subyektlar moliyasi
5. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili kitobi 78-90 betlari.
6. Xo'jalik yurituvchi sub'yektlarning moliyaviy resurslari